

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dissertationem Moralem De Norma Actionum Humanarum
Indultu Facultatis Inclytae Philosophicae In Celeberrima
Academia Lipsiensi die VII. Maii Ann. MDCXCIIIX. H. L. Q.
C. sub Praesidio Dn. M. Joh. ...**

Lipsiae, 1698

§. II

urn:nbn:de:bsz:31-102642

eam partem inclinare, vel saltem inclinare debere; quæ inclinatio tamen non confundenda cum illis vergentiis, quæ voluntatem sæpè ad certum genus actionum propendere faciunt, & quæ à consuetudine, peculiari temperamento, affectibusque procedunt. Illæ enim efficiunt in voluntate propensionem physicam; hæc autem moralem; quæ moralis propensio videtur consistere in peculiari sensu & motu voluntatis, quo laudem quisque appetit, & lætatur, se obligationi incumbenti convenienter agere; & contra stimulos conscientie sentit, & propriam veluti in se censuram exercet, cum secus, quam obligatio postulat, fecit. Unde & illud sequitur, si quid fortasse mali actionem obligationi incumbenti difformiter institutam excipiat, nullam agenti de eo conquerendi justam rationem esse, cum in ejus fuerit arbitrio, in alteram se & bonam partem determinare. Voces itaque illæ in definitione positæ, *vinculum, adstringi*, respiciunt impulsum peculiarem in voluntate, quo ad determinandum se in eam partem, quam obligatio monstrat, spe laudis & præmii movetur, à contraria autem metu vituperii & poenæ refugit. Conf. *Pufend. d. J. N. & G. l. VI. §. 5. & d. Offic. Hom. & Civ. L. I. c. II. §. 5.* Et cum hac modò explicata obligationis definitione coincidit illa, quam exhibet *Justinian. pr. l. d. Obligat.* quòd nimirum sit *juris vinculum, quò necessitate adstringimur alicujus rei solvenda secundum nostram civitatis jura*; Nisi quòd non descripsisse videtur obligationem in sua latitudine; sed eam solam, quæ ex vinculo jurinum specialium, nimirum civitatis Romanæ oritur; illam autem *Pufend.* passim inculcat; cum obligationem vult esse *qualitatem moralem operativam, quæ quis prestare, aut admittere, vel pati tenetur aliquid.*

§. II.

Hæc de natura obligationis, cujus originem priusquam excutiamus, libet *subjectum* considerare, utpote cujus aliquam cognitionem originis perceptio supponere videtur. Et prius quidem est, ut agamus de *subjecto* recipiente obligationem seu *passivo*. Id verò homo est. Hunc enim aptum ad obligationem recipiendam esse, duplici potissimum argumento evincimus. (1.) Ex naturam voluntatis humanæ, (2.) ex conditione hominis, ab ejus productione
pen-

pendente. Nimirum primò ad hoc, ut alicui subjecto obligatio impingatur, requiritur, *ut id non sit ad uniformem agendi modum ex intrinseca necessitate determinatum.* Nam & actum ageret, qui tale subjectum ad eum agendi modum, in quem suâ naturâ fertur, impositâ obligatione adigere vellet, & supervacaneum laborem susceperet, qui per novam obligationem alium operandi modum præscribere conaretur, quàm ad quem intrinsecâ & immutabili naturâ necessitate determinatum est. Jam verò si ad naturam hominis probè attendamus, deprehendimus, ipsum mobili quâdam, & in omnes partes flexili facultate, voluntate nimirum, esse præditum, quæ voluntas sibi relicta modò hoc, modò aliud objectum appetit, modò in hanc, modò in contrariam partem inclinatur. Quamobrem laxæ huic libertati frænum veluti quoddam potest injici, certisque limitibus coerceri tam latè patens arbitrium; coercitio verò talis seu limitatio nihil aliud est, quàm obligationis impositio, quæ voluntatem ad certum genus actionum morali impulsu movere debet. Neque verò sufficit, subjectum aptum esse suâ naturâ ad obligationem recipiendam, sed requiritur præterea, ut adsit extrinsecum quoddam principium, aptum, ut illius subjecti voluntati injicere vinculum obligationis possit. Ex quo consequitur; alterum subjecti obligationis passivi requisitum esse, *ut superiorem agnoscat*, inidoneum ad eam recipiendam futurum, siquidem omni majori potestati exemptum degeret. Utut enim fortasse ad certum genus actionum per liberam voluntatis electionem se determinaret, inq̄ve eo proposito constanter perseveraret, neutiq̄vàm tamen dici possent illi actus ab obligatione proficisci; cum voluntatem ad tales actiones uniformiter producendas vel nihil planè impelleret; vel, si quid impelleret, id physicum aliquid, non morale foret. Cum verò jam conditionem hominis perpendimus, facile nobis liquet, cum eum à summo aliquo & potentissimo Ente, primò nempe rerum omnium Motore productum esse constet, utut in socialitate alii homini subjectus non degat, saltem tamen perpetuò hanc ejus causam, Creatorem, eo superiorem esse. E contrario autem manifestum est, quamvis DEUS sit Ens liberrimum, obligari tamen eum non posse, quia superiorem non habet; cætera autem præ-

præter hominem animalia utut aliorum potestati sub sint, tamen propterea obligationis capacia non esse, quod voluntate carent, & ad uniformem operandi modum intrinseco impulsu adiguntur.

§. III.

Ad *subjectum obligationis activum* nunc progredimur. Hujus requisita diversa à diversis Autoribus solent constitui. Multis placet, ejus aptitudinem seu capacitatem in sola *eminentia nature* ponere, ita, ut qui præstantiorem acceperit naturam, minus præstanti suo jure obligationem injungere possit. Verum nullum hic ego nexum video. Illud certè verum est, quem excellentioribus natura donis instruxit, eum feliciori successu negotia obire, & suas actiones majori consilio atque prudentiâ dirigere posse. Non autem propterea potestatem sibi arrogare in alium poterit, in quem donis suis parca natura fuit; cum saltem tantum luminis ipsi superesse queat, ut quomodocunque componere & regere suos actus possit. Quid enim, si is, cujus angustior nature est, tamen sibi confidat, & independenter suis actionibus præesse velit? Nihil sanè cause erit, cur is, qui præstantiorem naturam nactus est, repugnet; cum inter perfectionem minorem, & dependentiam, vel subordinati-
vid. Aristot. in Polit. præcipuè Libr. I. cap. 3. & 4. Grot. d. J. B. & P. II. 20. & II. 22. 12. Adam. Contzen. Polit. Lib. 10. c. 8. §. 2. Et hinc est in hominibus etiam in bruta imperium solam *ὀνειροχην* nature haud inferre. Quicquid enim potestatis homo in bruta exercet, id non procedit ab aliqua in brutis obligatione, qualis in ipsa nulla cadit, sed à mera vi, & per frequens actuum parendi exercitium, accedente stabuli illecebrâ, in ipsis contractâ consuetudine. Ex quo apparet, nihil nature contrarium ea molitura esse, si vi aut fugâ imperio se hominis subductum irent. Alii sunt, qui juri imperandi, & obligationem in alterum introducendi pro fundamento solam *potentiam* subster-
vid. Hobbes. d. Cive, c. 15. §. 5. At enim neque hic evidens nexus inter potentiam alicujus, & obligationem in altero ad parendum ei ostendi potest. Vis quidem actu eum cogendi, ad jussu sub metu alicujus mali exequendo, inde fluit; quæ tamen cum facultate eum obligandi neutiquam confundenda est.